

Скорочення:

Ю.Б. – Болат Ю. Алим : роман. Т. : Эдебият ве санъат нешрият, 1980. 424 с.
С. Э.– Эмин С. Ираде деръясы : роман. Т. : Гафургулам эдебият ве санат нешрият, 1971. 373 с.

Список використаних джерел:

1. Эмирова А.М. Крымскотатарская лексикография: современное состояние и перспективы развития. *Культура народов Причерноморья*. 1998. № 3. С. 293–296.
2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля ; Київ, 2008. 712 с.
3. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 1996. 103 с.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография ; 2-е изд. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.
5. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі. *Дивослово*. 2003. № 5. С. 24–29.
6. Приходько А.М. Концептивна проєкція семантики. URL: <https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/40/52> (дата звернення: 26.01.2021).

References:

1. Emyrova A.M. (1998) Krymskotatarskaia leksykohtafyia: sovremennoe sostoianye y perspektyvy razvytyia [Crimean Tatar lexicography: current state and prospects of development] *Kultura narodov Prychernomoria*. Symferopol, 1998. № 3. S. 293—296.) [in Russian].
2. Selivanova O.O. (2008) Suchasna lnhvistyka: napriamy ta problemy : pidruchnyk [Modern linguistics: directions and problems: textbook] Poltava : Dovkillia ; K., 2008. 712 s. [in Ukraine].
3. Babushkyn A.P. (1996) Typy kontseptov v leksyko-frazeolohycheskoi semantyke yazyka [Types of concepts in the lexical-phraseological semantics of language] Voronezh : Yzd-vo Voronezh. hos. un-ta, 103 s. [in Russian].
4. Karasyk V.Y. (2004) *Yazykovyi kruh: lychnost, kontsepty, dyskurs*: monohrafyia [Language circle: personality, concepts, discourse: monograph] 2-e yzd. M. : Hnozys, 390 s. [in Russian].
5. Kocherhan M. Movoznavstvo na suchasnomu etapi [Linguistics at the present stage] *Dyvoslovo*. 2003. № 5. S. 24–29. [in Ukraine].
6. Prykhodko A.M. Kontseptyvna proektsiia semantyky URL: <https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/40/52> (data obrashcheniia: 26.01.2021)

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.1.14>

LUDOWY RUCH UKRAINY JAKO PODSTAWA WIELOPARTYJNOŚCI UKRAINY: HISTORIOGRAFIA PROBLEMU

Yaroslav Bilyk

aspirant Katedry Historii i Etnografii Ukrainy

Odeskiego Narodowego Politechnicznego Uniwersytetu (Odessa, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8970-4677

e-mail: bilykanna93@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono badaniu historiografii na temat powstawania wielopartyjności na Ukrainie, przeprowadzono analizę głównych prac naukowców. Badanie bazy historiograficznej odbywa się pod kątem Ludowego Ruchu Ukrainy jako ideowo-koncepcyjnej i społeczno-kadrowej podstawy wielopartyjności. W związku z tym uwagę zwraca się na osoby tworzące historię niepodległej Ukrainy. Podejście historyczne jest zdefiniowane jako główne w publikacji. Specyfika tej pracy obejmuje zastosowanie zintegrowanego podejścia interdyscyplinarnego. Wśród metod priorytetowych należy wymienić komparatystyczną i systemową. Autor koncentruje się na dużej bazie źródłowej Ludowego Ruchu Ukrainy, przede wszystkim na monografiach napisanych przez uczestników wydarzeń politycznych – Wiaczesława Czornowoła, Łewka Łukjanenki, Witalija Donchyka, Lesia Taniuka i innych. Jednak nadal nienapisane portrety historyczne, z wyjątkiem W. Czornowoła i I. Dracza, głównych postaci w tworzeniu procesów demokratycznych. Przegląd źródeł naukowych wykazał brak badań na temat roli ukraińskiej inteligencji w procesach powstania państwa. Udowodniono, że historia Ukraińskiej Partii Republikańskiej i Demokratycznej Partii Ukrainy wciąż pozostaje na marginesie badań.

Słowa kluczowe: Ludowy Ruch Ukrainy, historiografia, niepodległość, wielopartyjność, Ukraińska Partia Republikańska, Demokratyczna Partia Ukrainy.

NARODNYI RUKH OF UKRAINE AS THE BASIS MULTIPARTY OF UKRAINE: HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

Yaroslav Bilyk

Postgraduate Student at the Department of History and Ethnography of Ukraine

Odesa National Polytechnic University (Odesa, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8970-4677

e-mail: bilykanna93@ukr.net

Abstract. Historiography on the formation of multiparty system in Ukraine is covered. The main works of scientists are analyzed. The NRU is studied as an ideological and conceptual basis for the creation of multiparty system. The NRU's social composition is analyzed. Attention is paid to the study of personalities who created the history of independent Ukraine. The historical approach is defined as leading in the publication. The specifics of this work involves the use of a comprehensive interdisciplinary approach. The priority research methods are chosen – comparative and systemic. The author focuses on the large source base of the NRU. The monographs were written by participants of political events – Vyacheslav Chornovil, Levko Lukyanenko, Vitaliy Donchyk, Les Tanyuk. Historical portraits of figures of the democratic process have not been painted. Historical portraits of V. Chornovil and I. Drach were painted. There are no studies on the participation of the intelligentsia in the creation of the NRU. It is important to study the participation of the intelligentsia in state-building processes, in the establishment of democracy. The history of the Ukrainian Republican Party needs to be written. It is necessary to cover the activities of the Democratic Party of Ukraine.

Key words: Narodnyi Rukh of Ukraine, historiography, independence, multiparty, Ukrainian Republican Party, Democratic Party of Ukraine.

НАРОДНИЙ РУХ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА БАГАТОПАРТІЙНОСТІ УКРАЇНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Ярослав Білик

аспірант кафедри історії та етнографії України

Одеського національного політехнічного університету (Одеса, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8970-4677

e-mail: bilykanna93@ukr.net

Анотація. Статтю присвячено дослідженню історіографії зі становлення багатопартійності в Україні, здійснено аналіз основних праць науковців. Вивчення історіографічної бази відбувається з погляду Народного руху України як ідейно-концептуальної і соціально-кадрової бази багатопартійності. З огляду на це, увага приділяється особистостям, що творили історію незалежної України. Історичний підхід визначений як провідний у публікації. Специфіка цієї роботи передбачає застосування комплексного міждисциплінарного підходу. Серед пріоритетних методів слід назвати компаративістський і системний. Автор акцентує увагу на великій джерельній базі Народного руху України, насамперед на монографіях, написаних учасниками політичних подій (В'ячеславом Чорноволом, Левком Лук'яненком, Віталієм Дончиком, Лесем Танюком та ін.). Втім ще не написані історичні портрети, окрім В. Чорновола та І. Драча – головних фігурантів становлення демократичних процесів. Аналіз наукової літератури показав відсутність досліджень ролі української інтелігенції у державотворчих процесах. Доведено, що історія Української республіканської партії та Демократичної партії України досі залишається на маргінесах досліджень.

Ключові слова: Народний рух України, історіографія, незалежність, багатопартійність, Українська республіканська партія, Демократична партія України.

Вступ. Проблема дослідження становлення багатопартійності в Україні належить до міждисциплінарних досліджень, оскільки є предметом вивчення історичної науки, правознавства, політології, філології. Отже, література з цього питання характеризується багатовекторністю. Перші дослідження у цьому напрямі належать історикам. В. Дончик як один із провідних діячів Народного руху України (далі – НРУ) писав, що В. Брюховецький часто у розмові з ним говорив про написання історії Руху, про його засновників. «Справедливості заради слід сказати, що видано дві історії Народного руху – В. Ковтуна (два видання) і Г. Гончарука, і вони, хоч і не написані зсередини, безпосередніми учасниками, досить об'єктивно висвітлюють усі тодішні непрості події» (Дончик, 2007: 135). Об'єктивність є основним критерієм у науці, невід'ємними складниками якого є достовірність фактів і доказовість.

Мета статті – з'ясувати ступінь висвітлення заявленої теми в історії України, теоретично обґрунтувати дослідження, присвячені ідейно-концептуальній і соціально-кадровій базі НРУ як джерела багатопартійності України у 1989–1992 роках.

Основна частина. Однією з перших вагомих праць з історії НРУ є «Народний Рух України. Історія» професора Г. Гончарука. Дослідження, що вийшло 1997 році, перевидавалося. У фундаментальній монографії фактологічний матеріал поєднується з чітким неупередженим аналітизмом (Гончарук, 2011). Праця В. Ковтуна «Історія Народного Руху України» (1995 р., 1999 р.) – цінне дослідження з позиції викладення фактів

та подій, однак не позбавлене суб'єктивізму, оскільки публіцистичний стиль, логічно обраний автором як журналістом за фахом, не передбачає використання історичних методів дослідження. Зрозуміла також очевидна симпатія В. Ковтуна в бік літераторів і письменників (Ковтун, 1999).

Одним із популярних і цитованих видань із цієї теми є праця О. Гараня «Убити дракона (З історії Руху та новітніх партій України)» (1993 р.). У монографії наявний критично-оціночний погляд на зародження і діяльність Руху, а оцінка політичних процесів робить монографію актуальною серед не лише істориків, а й політологів (Гарань, 1993). У ній відбито процес демократизації країни, що неодмінно спричинив появу народних фронтів, суспільних об'єднань у республіках СРСР, без яких становлення громадянського суспільства не було б можливим. Ці громадські і політичні об'єднання привели республіки до незалежності. Народні фронти діяли у багатьох республіках, однак відрізнялися виявом активності, формами протестів, соціальним складом, програмою та ін. Незважаючи на це, знаходимо і багато спільного. 21 листопада 1989 р. О. Ільницький в інтерв'ю з В. Чорноволом сказав: «На Заході інколи панує думка, що національні рухи в Радянському Союзі, зокрема в Прибалтиці й Україні, можуть стати проблемою для Горбачова і можуть довести до краху перебудови і гласності» (Ільницький, 1990: 79). Слова стали пророчими, бо саме дії народних фронтів Балтії та НРУ привели до утворення незалежних держав. О. Гарань політичні події в Україні подає саме в контексті процесів, що відбувалися в Прибалтиці, вдаючись до порівнянь програм Української Гельсінської спілки та проекту Програми НРУ з Прибалтійськими народними фронтами (Гарань, 1993). Обраний порівняльно-історичний метод не лише допомагає скласти об'єктивну картину і побачити роль України у падінні імперії, а й закладає теоретико-методологічну основу для подальших досліджень цього періоду.

Фундаментальні монографічні дослідження в XXI ст. носять переважно оцінно-аналітичний характер, зважаючи на події діалогічності «минуле-сьогодення». Серед таких праць можна вказати на монографію О. Бойка «Україна в 1985–1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку» (Бойко, 2002). Проблемі державотворчих процесів протягом 1989–2002 рр. і ролі Руху як визначної в історії незалежної України присвячена монографія Ю. Діденка (Діденко, 2006). З-поміж праць, що розкривають державотворчі процеси в Україні і безпосередню участь НРУ, заслуговують на увагу роботи О. Бураковського, С. Бондаренко, О. Шипотілової та інших дослідників.

Із 2014 року посилилася актуалізація проблематики дослідження НРУ. Науковий інтерес пов'язаний як із політичними подіями в Україні і невиконанням завдань, поставлених ще діячами НРУ на початку державотворення, так і з ювілейними датами Руху та його лідерів. Так, у 2019 році відбулись заходи, присвячені 30-річчю Народного руху, результатом чого стали публікації очевидців подій, зокрема й розвідка О. Брайка «До тридцятиліття Народного Руху України», що становить репортаж про урочисті збори, присвячені 30-річчю створення й ухвалення програми НРУ. Автор наводить виступи діячів НРУ М. Жулинського, П. Мовчана, Ю. Цекова, І. Зайця та інших. Незважаючи на інтерес із боку науковців до проблеми Руху, провідний науковий співробітник Інституту літератури Л. Мороз на цьому заході «указала на потребу у створенні вичерпної історії Народного руху України, якомога повнішому фіксуванні фактичних подробиць і мікроелементів відповідних тогочасних процесів, адже деякі події минулого нині, зокрема в засобах масової інформації, подаються викривлено» (Брайко, 2019).

30-річчю НРУ присвячено матеріали X Всеукраїнської наукової конференції «Народний Рух України: місце в історії та політиці» 2019 р., що проводилась колективом кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету під керівництвом доктора історичних наук, професора Г. Гончарука. Незважаючи на різноманітність представленої матеріалу, видання не виглядає еkleктичним, адже його змістовна, ідеологічна направленість, наукова конкретика створює враження цілості виданого збірника.

Особливе місце в історіографії обраної теми належить особистостям, що творили політичне майбутнє. О. Гарань у публікації «Історія Руху: концептуальні та ідеологічні проблеми» зазначив: «Скільки яскравих особистостей відкрив Рух! Ні, він не створювався як тоталітарна організація, про що інколи доводиться чути сьогодні. Тоді, п'ять років тому, люди відчули, що від них щось залежить, що вони здатні щось змінити, а якщо це не завжди вдається, то можна принаймні казати правду й лишатися чесним перед собою» (Гарань, 1994). Враховуючи провідну участь інтелігенції у створенні НРУ, беремо до уваги збірник наукових праць «Інтелігенція і влада» (за редакцією професора Г. Гончарука). На сторінках видання двічі на рік (із 2002 до 2020 рр.) друкувалися статті, присвячені політичній діяльності інтелігенції, що привела Україну до незалежності. Безпосередній інтерес головного редактора до цих подій в історії України, його керівництво кафедрою, тема вивчення НРУ стали провідними серед як науковців-колег, так і аспірантів кафедри історії та етнографії України. На шпальтах журналу публікувалися такі дослідники Руху, як Г. Гончарук, Ю. Діденко, О. Мардаренко, І. Кривдіна, М. Кучерук, Н. Кіндрачук, О. Шановська, І. Яковлев та інші.

Останнім часом посилюється інтерес науковців до біографії головних фігурантів політичного життя періоду становлення незалежної України. Варто зазначити, що представники національно зорієнтованої інтелігенції залишили нащадкам великий масив аналітично-публіцистичної літератури з цього періоду для винесення теоретичних висновків з історичної практики кінця 80-х – початку 90-х років XX ст. Втім задля створення об'єктивної картини діяльності інтелігенції звертаємося до робіт істориків, оскільки їх розвідки позбавлені політичної заангажованості.

У 90-ті роки XX століття вітчизняні дослідники активно «реанімували» і вводили в науку імена українських діячів, зокрема шістдесятників. Серед них був і В. Чорновіл. В історії держави він двічі відіграв важливу роль: як правозахисник і як провідний державотворець.

Серед діячів Руху найбільш повно представлена саме його постать. Насамперед варта уваги монографія професора В. Деревінського «В'ячеслав Чорновіл. Нарис портрета політика», написана на численних архівах, збагачена ілюстративним матеріалом, яка становить ґрунтовну й системну працю (Деревінський, 2011). Окрім того, публікації науковця допомагають глибше зрозуміти Чорновола-політика, теоретика, громадського і культурного діяча. Варто назвати збірник «Чорноволівські читання. Візія майбутнього України: Матеріали III і IV наукових конференцій», присвячений 80-й річниці з дня народження, де постать видатного діяча України представлена у різних аспектах. Тематичне розмаїття наукових дискурсів щодо пізнання особистості В. Чорновола знайшло відбиття у працях дослідників, опублікованих у збірниках всеукраїнських «Чорноволівських читань» у 2019, 2020 роках

Інтерес наукової спільноти також прикутий до особистості Левка Лук'яненка. Соціомисленню політика, його ідеологічної спрямованості присвячені публікації І. Кривдіної. У контексті порушених питань заслуговує на увагу стаття науковця «Шляхи вирішення національного питання в доробку Левка Лук'яненка», де аналізується світоглядна еволюція політика щодо побудови незалежної України (Кривдіна, 2012).

Тема національної ідеї як основи незалежної України є провідною у творчості Д. Павличка, тому з-поміж численних літературознавчих розвідок є дослідження, що відбивають громадянсько-політичну позицію поета. Серед них такі: «Духовні постулати Дмитра Павличка у вимірі української національної ідеї» І. Лопушинського, «Його життя – це боротьба за мову, націю і нашу державу» А. Мука, «Еволюція світогляду Д. Павличка та її трансформація у творчості письменника», «Дмитро Павличко як особистість і громадсько-політичний діяч» І. Равліва. Надзвичайно важливою у цьому аспекті є публікація Л. Мороз «Українська національна ідея у творчості Дмитра Павличка». Авторка звертається до поетичної і публіцистичної спадщини художника, де «духовне, національне і загальнолюдське» посідає вагомe місце ще в ранніх творах митця. Ця теоретична парадигма стала основою його філософії національної ідеї (Мороз, 2019).

Для вивчення соціально-кадрової бази з-поміж праць, присвячених персоналіям, варта уваги книга І. Яковлева «Життя та громадсько-політична діяльність Івана Драча». У фокусі дослідження перебуває становлення, формування Драча-політика крізь призму політичних змін у країні. Безперечним достоїнством дослідження слід вважати інтерв'ю з політиком, яке провів науковець (Яковлев, 2018).

Спогади колег, що розкривають соціокультурне і політичне життя державотворців у їх бурхливі молоді роки (переважно 60-ті), мають цінність, оскільки дозволяють зрозуміти не лише становлення національної інтелігенції, їх позиції у молодому віці, а й побачити дивні перетини їх долі. Тоді логічним і зрозумілим стає об'єднання щодо боротьби за Україну. Заслуговує на увагу опус О. Хоменка про А. Погрібного. У ньому наведено факт того, як постать Б. Грінченка привернула увагу в радянські часи В. Чорновола і А. Погрібного. Коли режим забороняв творчість Грінченка, «студент Київського університету В'ячеслав Чорновіл пише про нього дисертаційне дослідження, яке, звичайно ж, забороняють, але самвидавом поширюються його статті про національне питання в оцінці Бориса Грінченка <...> шлях майбутнього дисидента значною мірою повторює сумлінний архівіст Анатолій Погрібний, опрацьовуючи в історичному архіві Києва фонди Б. Грінченка та пишучи під керівництвом М. Комишанченка та А. Іщука спочатку дипломну роботу, а потім – кандидатську дисертацію» (Хоменко, 2008). Розкриваючи політичну активність А. Погрібного, у підзаголовку «В епіцентрі національного відродження» до статті «Анатолій Погрібний: людина дужого чину» С. Шебеліст зазначає, що він був серед тих, хто організував Товариство української мови (ВУТ «Просвіта»), Народний рух за перебудову, Конгрес української інтелігенції, налагоджував контакти зі світовим українством (Шебеліст, 2014).

Монографії провідних політичних діячів демократичного спрямування дають дуже багато інформації щодо розуміння політичного і соціокультурного тла, адже їх праці відбивають ціннісні і моральні норми, основні ідеї, що розкривають суть національного питання, закладають основи формування національної свідомості громадян. Саме ціннісний аналіз дозволяє позбутися детермінованих схем і побачити унікальність кожного учасника демократичних процесів. У цьому сенсі звертаємося до праць В. Чорновола, Л. Лук'яненка, Б. Гориня, М. Жулинського, В. Дончика, Д. Павличка, І. Драча, Л. Сандуляка, М. Поповича, В. Сікори та інших. Їх полівекторні праці, наукового, публіцистичного характеру вможливають глибоке розуміння процесу державотворення, формування національної ідеї, створюють платформу для фундаментального вивчення демократичних перетворень в Україні.

Втім історичних портретів багатьох діячів демократичних сил, окрім В. Чорновола та І. Драча, досі не створено, біографій не написано. Однак кожен з них, зважаючи на свою фахову належність, робив внесок у формування національної свідомості громадян України і стояв біля витоків державності. Не створено і політичних портретів М. Жулинського, Л. Танюка, М. Поповича, В. Сікори, В. Брюховецького та багатьох інших. Висвітлення ролі провідної інтелігенції країни ще більше розкриє масштабність, глибину, інтелектуальну міць НРУ. Не випадково В. Дончик особливе місце у своїх публікаціях про колег відводить їх діяльності в Русі, намагаючись розкрити і свою активну участь у громадсько-політичній організації. Не байдужа ця сторінка історії М. Жулинському, який пише статтю «Роль учених у державотворчих процесах в Україні», піднімаючи на поверхню імена активних будівничих України (Жулинський, 2016). Отже, звернення до діяльності конкретних історичних особистостей, біографій, поглядів, громадської позиції дозволяє осмислити як причини їх взаємодії, взаєморозуміння, так і розбіжність поглядів стосовно певних питань.

Великий обсяг інформації щодо розкриття цієї теми міститься у філософській літературі представників демократичних сил, зокрема й працях, що стосуються національного питання: М. Поповича «Національна

культура і культура нації», Д. Павличка «Українська національна ідея», Л. Лук'яненко «Національна ідея і національна воля» тощо.

У межах цього дослідження потребує вивчення й осмислення наукова література щодо ролі Руху у формуванні нових демократичних партій в Україні. Має сенс звернення до перших робіт енциклопедичного і довідкового характеру, насамперед до праці А. Слюсаренко і М. Томенко «Нові політичні партії», що побачила світ у 1990 р. Автори вважають, що НРУ заклала початок багатопартійності. Невдовзі побачила світ колективна праця «Сучасні політичні партії та рухи на Україні» (1991 р.). Сьогодні з теми формування багатопартійності в Україні створено багато ґрунтовних праць, які варті уваги, як-от дослідження В. Литвина, К. Астахової, Є. Базовкіна, Л. Кормич, Д. Шелеста, С. Бабія, К. Багомаза, С. Бабія та ін.

Окрім загальнонаукових праць, що висвітлюють процес формування багатопартійності в Україні, інтерес становить діяльність окремих політичних партій, а саме створення УРП і ДемПУ. Варто зазначити, що важливому періоду історії присвячено багато наукових публікацій, в основу яких покладено проблемно-історичний підхід, а створення партій подається в контексті політичних подій. Однак більшість публікацій мають політологічний або правовий дискурс. В історичній же науці і досі зародження і становлення УРП і ДемПУ залишаються малодослідженими.

Зазвичай дослідники Української республіканської партії для розкриття ідеології звертаються до її лідера – Л. Лук'яненка. Будучи ідейним противником радянського режиму, він (як тверезий політик) ясно розумів небезпеку з боку Росії, зло комуністів для України, що відбилось на програмних документах УРП. Варта уваги публікація І. Кривдіної щодо проблеми ідеології партії крізь політичну позицію Л. Лук'яненка (Кривдіна, 2010). А. Кожанов обрав предметом свого дослідження пресу УГС та УРП кінця 1980-х – початку 1990-х рр. У публікації визначено роль В. Чорновола та членів редколегії «Українського Вісника» у діяльності УГС. Докладно автор зупиняється на виданнях республіканського рівня, що видавалися УРП, побічно називаючи регіональну партійну пресу 1990–1991 рр. Цей факт яскраво демонструє міцні партійні осередки у Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Чернігові, що виходили, незважаючи на економічні труднощі початку 1990-х років (Кожанов, 2018).

Позиція УРП у відстоюванні національних інтересів простежується у статті С. Адамовича, який аналізує ідеологію партії, безпосередньо спираючись на програмні документи УРП і позицію Л. Лук'яненка щодо державного устрою (Адамович, 2008). Такий самий підхід до предмета дослідження застосовує С. Адамович у публікації, присвяченій ДемПУ (Адамович, 2008). Обидві публікації автора побудовані за однією структурно-логічною схемою, що дає можливість здійснити самостійно порівняльний аналіз щодо ідеї соборності в ідеології УРП і ДемПУ.

Ідейні засади і політичні принципи вищезазначених партій проаналізовано І. Підковою. Варто виокремити ретельне опрацювання першоджерел, на основі яких автор розкриває причини розбіжностей думок серед лідерів демократичного процесу під час формування політичних партій. Говорячи про заснування Української республіканської партії, науковець стверджує, що УРП організаційно та ідеологічно виростала з Української гельсінської спілки (далі – УГС) – громадсько-політичної і правозахисної організації. Створення Демократичної партії України вбачає результатом непорозуміння в НРУ (Підкова, 2014: 85).

Доктор історичних наук П. Гай-Нижник, досліджуючи створення Демократичної партії України, вважає НРУ джерелом, із якого почалися витoki багатьох українських політичних партій, зокрема й Демократичної партії України. Розкриваючи ідеологічні засади, спираючись на програмні документи і символіку, наводить партійні гасла «За вільну людину, за незалежну Україну!» (прийняте на І з'їзді партії), «Ні, союзному договору!», що відбивають її державницькі позиції. Науковець також демонструє дієвість і активну позицію партії, що наочно виявилася під час подій у Москві в серпні 1991 р. (Гай-Нижник, 2012).

Проблемі дослідження архівної бази ДемПУ присвячена публікація І. Глоби. Автор порушує важливу проблему для історичної науки – наявності в державних архівах документів. Він слушно зазначає, що після 1995 р. ДемПУ більше не передавала партійної документації до жодного державного архіву. Виняток становлять документи, пов'язані з діяльністю депутатів Верховної Ради України, які були членами ДемПУ, але документи Верховної Ради України є малоінформативними для дослідження історії ДемПУ. Втім у важливий для партії період 1991–1995 рр. «політичні заяви та окремі публічні аспекти діяльності ДемПУ знайшли відображення у періодичних виданнях того періоду» (Глоба, 2002).

Висновки. Незважаючи на накопичений досвід вивчення теми та великий масив виданої літератури, ще залишилися чимало відкритих лакун, які необхідно з'ясувати. З'ясовано, що широка й різноманітна група мемуарних джерел діячів НРУ ще не опрацьована на належному рівні. Привертає увагу великий корпус спогадів членів НРУ, серед яких було багато письменників, журналістів, науковців, які професійно володіли словом. Книги й публікації В. Чорновола, Л. Лук'яненка, В. Дончика, Л. Танюка та інших, безсумнівно, цінні як джерела самооцінки й оцінки політичних подій. Здебільшого ця література написана через деякий час після розглянутих подій, які велися безпосередньо в період боротьби за реформування української політичної системи. Вони охоплюють досить великі періоди часу, подеколи і все життя авторів, тому дозволяють крізь призму особистісного ставлення оцінити динаміку розвитку проблеми. Втім слід мати на увазі, що політики у своїх спогадах можуть свідомо або випадково упустити важливі моменти, намагатися представити особисту роль у політичних процесах у найбільш вигірному світлі або ж приховувати ті факти, які могли негативно позначитися на суспільному і політичному іміджі. Тому написання фундаментальних праць із діяльності НРУ як ідейно-концептуальної і соціально-кадрової бази багатопартійності вкрай необхідне.

Список використаних джерел:

1. Адамович С. Ідея соборності в ідеології та діяльності Демократичної партії України. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. 2008. Вип. XIV. С. 67–71.
2. Адамович С. Ідея соборності в ідеології та діяльності Української республіканської партії. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки*. 2008. № 15 (154). С. 123–130.
3. Бойко О. Україна в 1985–1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку. Київ : ІПіЕНД, 2002. 306 с.
4. Брайко О. До тридцятиліття Народного Руху України. *Сучасність*. 2019. № 2. С. 118–120.
5. Гай-Нижник П. Створення Демократичної партії України та її позиція щодо путчу ГКЧП (1990–1991 рр.). *Партійна система сучасної України: еволюція, тенденції та перспективи розвитку*. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. С. 539–551.
6. Гарань О. Історія Руху: концептуальні та ідеологічні проблеми. *Сучасність*. 1994. XI. С. 97–101.
7. Гарань О. Убити дракона: з історії Руху та нових партій України. Київ : Либідь, 1993. 200 с.
8. Глоба І. До питання про використання архівних фондів для вивчення діяльності ДемПУ. *Наукові записки : Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2002. Вип. XLIX (49). С. 213–219.
9. Гончарук Г. Народний Рух України. Історія. Одеса : Астропринт, 1997. 380 с.
10. Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл. Нарис портрета політика: Тернопіль : Джура, 2011. 224 с.
11. Діденко Ю. Народний Рух у державотворчих процесах України (1989–2002). Одеса : Астропринт, 2006. 176 с.
12. Дончик В. Спочатку слово. Але діло теж спочатку. Той, хто відродив Могилянку : зб. до 60-ліття В. Брюховецького. Київ. : Вид. дім. «Києво-Могилян. Академія», 2007. С. 130–140.
13. Жулинський М. Роль учених у державотворчих процесах в Україні. *Вісник Національної академії наук України*. 2016. № 9. С. 46–48.
14. Льницький О. Розмова з Вячеславом Чорноволом. *Сучасність*. 1990. Ч. 4 (348). С. 70–86.
15. Ковтун В. Історія Народного Руху України. Київ : Факт, 1999. 407 с.
16. Кожанов А. Позацензурна преса УГС та УРП наприкінці 1980-х – на початку 90-х рр.: умови формування, особливості розвитку. *Історико-політичні студії*. 2018. № 1 (9). С. 29–37.
17. Кривдіна І. Внесок Л. Лук'яненка у формування ідеології Української республіканської партії (1990–1991 рр.). *Інтелекція і влада*. 2010. Вип. 20. С. 224–230.
18. Кривдіна І. Шляхи вирішення національного питання в доробку Левка Лук'яненка. *Інтелекція і влада*. 2012. Вип. 25. С. 245–254.
19. Мороз Л. Українська національна ідея у творчості Дмитра Павличка. *Слово і Час*. 2019. № 9. С. 34–42.
20. Підкова І. Формування багатопартійної системи в Українській РСР: Участь Народної Ради у становленні Української республіканської партії та Демократичної партії України. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Держава та армія*. 2014. № 809. С. 84–88.
21. Шебеліст С. Анатолій Погрібний: людина дужого чину. *Журналістика*. 2014. № 13. С. 122–134.
22. Хоменко Олександр. Візія української словесності і візія України: пролегомени до теми «Анатолій Погрібний – українознавець». *Українознавство*. 2008. № 1. С. 31–39.
23. Яковлев І. Життя та громадсько-політична діяльність Івана Драча. Одеса : Астропринт, 2018. 136 с.

References:

1. Adamovych S. Ideia sobornosti v ideologii ta diialnosti Demokratichnoi partii Ukrainy [The idea of catholicity in the ideology and activities of the Democratic Party of Ukraine]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istoriia*. 2008. V. XIV. S. 67–71 [in Ukrainian].
2. Adamovych S. Ideia sobornosti v ideologii ta diialnosti Ukrainkoi respublikanskoï partii [The idea of catholicity in the ideology and activities of the Ukrainian Republican Party.]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istorychni nauky*. 2008. № 15 (154). S.123–130 [in Ukrainian].
3. Boiko O. Ukraina v 1985–1991 rr.: osnovni tendentsii suspilno-politychnoho rozvytku [Ukraine in 1985–1991: main tendencies of social and political development]. Kyiv : IPiEND, 2002. 306 s. [in Ukrainian].
4. Braiko O. Do trydtsiatylittia Narodnoho Rukhu Ukrainy [To the thirtieth anniversary of the People's Movement of Ukraine]. *Suchasnist*. 2019. № 2. S. 118–120 [in Ukrainian].
5. Hai-Nyzhnyk P. Stvorennia Demokratichnoi partii Ukrainy ta yii pozytsiia shchodo putchu HKChP (1990–1991 rr.). Partiina systema suchasnoi Ukrainy: evoliutsiia, tendentsii ta perspektvyvy rozvytku [Establishment of the Democratic Party of Ukraine and its position on the coup detat of the State Committee for Emergency Situations (1990–1991). Party system of modern Ukraine: evolution, tendencies and prospects of development]. Kyiv : IPiEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2012. S. 539–551 [in Ukrainian].
6. Haran O. Istoriia Rukhu: kontseptualni ta ideolohichni problemy [History of the Movement: conceptual and ideological problems]. *Suchasnist*. 1994. XI. S. 97–101 [in Ukrainian].
7. Haran O. Ubyty drakona: z istorii Rukhu ta novykh partii Ukrainy [Kill the Dragon: From the History of the Movement and New Parties of Ukraine]. Kyiv : Lybid, 1993. 200 s. [in Ukrainian].
8. Hloba I. Do pytannia pro vykorystannia arkhivnykh fondiv dlia vyvchennia diialnosti DemPU [On the question of the use of archival funds to study the activities of DemPU]. *Naukovi zapysky : Zbirnyk naukovykh statei Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2002. Vyp. KhLIKh (49). S. 213–219 [in Ukrainian].
9. Honcharuk H. Narodnyi Rukh Ukrainy. Istoriia [People's Movement of Ukraine. History]. Odessa : Astroprynt, 1997. 380 s.

10. Derevynskyi V. Viacheslav Chornovil. Narys portreta polityka [Vyacheslav Chornovil. Essay portrait of a politician]: Ternopil: Dzhura, 2011. 224 s. [in Ukrainian].
11. Didenko Yu. Narodnyi Rukh u derzhavotvorchykh protsesakh Ukrainy (1989–2002) [People's Movement in the state-building processes of Ukraine (1989–2002)]. Odesa : Astroprint, 2006. 176 s. [in Ukrainian].
12. Donchuk V. Spochatku slovo. Ale dilo tezh spochatku. *Toi, khto vidrodiv Mohylianku* [First the word. But it's the case first. The one who revived Mohylianka] : zb. do 60-littia V. Briukhovetskoho. Kyiv. : Vyd. dim. «Kyievo-Mohylian. Akademiia», 2007. S. 130–140 [in Ukrainian].
13. Ilnytskyi O. Rozмова z Vyacheslavom Chornovolom [Conversation with Vyacheslav Chornovil.]. *Suchasnist*. 1990. CH. 4 (348). S. 70–86 [in Ukrainian].
14. Zhulynskyi M. Rol uchenykh u derzhavotvorchykh protsesakh v Ukraini [The role of scientists in state-building processes in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. 2016. № 9. S. 46–48 [in Ukrainian].
15. Kovtun V. Istorii Narodnoho Rukhu Ukrainy [History of the People's Movement of Ukraine]. Kyiv : Fakt, 1999. 407 s. [in Ukrainian].
16. Kozhanov A. Pozatsenzurna presa UHS ta URP naprykintsi 1980-kh-na pochatku 90-kh rr.: umovy formuvannia, osoblyvosti rozvytku [Uncensored press of UHS and PSA in the late 1980s-early 90s: conditions of formation, features of development]. *Istoryko-politychni studii*. 2018. № 1 (9). S. 29–37 [in Ukrainian].
17. Kryvdina Inna. Vnesok L. Lukianenka u formuvannia ideologii Ukrainiskoi respublikanskoj partii (1990–1991 rr.) [L. Lukyanenko's contribution to the formation of the ideology of the Ukrainian Republican Party (1990–1991)]. *Intelihtentsiia i vlada*. 2010. Vyp. 20. S. 224–230 [in Ukrainian].
18. Kryvdina I. Shliakhy vyrishennia natsionalnoho pytannia v dorobku Levka Lukianenka [Ways to solve the national question in the work of Levko Lukyanenko. Intelligentsia and power.]. *Intelihtentsiia i vlada*. 2012. Vyp. 25. S. 245–254 [in Ukrainian].
19. Moroz L. Ukrainaska natsionalna ideia u tvorchosti Dmytra Pavlychka [Ukrainian national idea in the works of Dmytro Pavlychko]. *Slovo i Chas*. 2019. № 9. S. 34–42 [in Ukrainian].
20. Pidkova I. Formuvannia bahatopartiinoi systemy v Ukrainiskii RSR: Uchast Narodnoi Rady u stanovlenni Ukrainiskoi respublikanskoj partii ta Demokratychnoi partii Ukrainy [Formation of a multiparty system in the Ukrainian SSR: Participation of the People's Council in the formation of the Ukrainian Republican Party and the Democratic Party of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu Lvivska politekhniky. Derzhava ta armiia*. 2014. № 809. S. 84–88 [in Ukrainian].
21. Shebelist S. Anatolii Pohribnyi: liudyna duzhoho chynu [Anatoliy Pohribny: a man of strong rank]. *Zhurnalityka*. 2014. № 13. S. 122–134 [in Ukrainian].
22. Khomenko O. Viziiia ukrainiskoi slovesnosti i viziiia Ukrainy: prolehomeny do temy "Anatolii Pohribnyi – ukrainoznavets" [The vision of Ukrainian literature and the vision of Ukraine: prolegomenos on the topic "Anatoliy Pohribny – Ukrainian scholar"]. *Ukrainoznavstvo*. 2008. № 1. S. 31–39 [in Ukrainian].
23. Yakovlev I. Zhyttia ta hromadsko-politychna diialnist Ivana Dracha [Life and socio-political activity of Ivan Drach]. Odesa : Astroprint, 2018. 136 s. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.1.15>

FUNKCJE LEKSYKALNO-SEMANTYCZNE LEKSEM OBCOJĘZYCZNYCH W TWÓRCZOŚCI LINY KOSTENKO

Victoria Boyko

kandydat nauk filologicznych,

starszy wykładowca Katedry Literatury Zagranicznej i Podstaw Retoryki

Spółdzielczej Instytucji Zakładu Szkolnictwa Wyższego

„Winnickie Collegue Humanistyczno-Pedagogiczne” (Winnica, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-6620-0441

e-mail: tory_boiko@ukr.net

Adnotacja. Powszechnie wiadomo, że słownictwo jest poziomem językowym, w który najbardziej penetrują różne zapożyczenia. Słownictwo obcojęzyczne wchodzi w dowolny język z powodu kontaktów native speakera z innymi narodami. Kontakty te są bardzo różne: polityczne, handlowe i gospodarcze, wojskowe, naukowe i kulturowe. To właśnie w tych grupach leksykalnych dotyczących tych kontaktów i należy spodziewać się największej penetracji słownictwa obcojęzycznego.

Przez wieki naród ukraiński miał powiązania polityczne, gospodarcze, kulturowe z innymi narodami. Połączenia te wyraźnie odbijały się w mowie w postaci różnych słów i (rzadziej) elementów słowotwórczych.

Na świecie oczywiście nie ma jednego języka, który nie miałby obcych słów. Jest to dość normalne zjawisko uzupełniania własnego słownictwa z powodu wprowadzenia nowych realiów, serii synonimicznych na poziomie gramatycznym.